

ПОЛІТИКА

Без субсидій фермерам та права вето на 15 років: яке членство в ЄС готують Україні

Рікард Йозвяк Олена Абрамович

06 жовтня 2026, 18:20

Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляен та президент України Володимир Зеленський

Коротко

- У ЄС нарешті почали фактичну підготовку до приєднання нових членів – Єврокомісія представила нову стратегію розширення.
- Новим членам пропонується заборонити на 15 років блокувати вступ сусідів (обмежать право вето).

- Україні хочуть заблокувати також доступ до сільськогосподарських субсидій та частково ринку ЄС.

Слухати 15 хв.

6 жовтня Європейська комісія представила свою довгоочікувану стратегію підготовки до розширення, яка має розблокувати процес прийняття нових членів до ЄС.

Протягом останніх років у Брюсселі неодноразово казали: недостатньо, щоб до вступу підготувалися Україна, Молдова чи країни Західних Балкан – підготуватися має і сам ЄС.

Тепер Єврокомісія вперше виклала досить конкретно, що саме хоче змінити у правилах ухвалення рішень, бюджеті, аграрній політиці та механізмах контролю за новими членами.

Найбільш суперечливі ідеї в документі стосуються обмеженого членства, яке можуть отримати Україна та нові країни ЄС, якщо частина цих пропозицій справді стане правилами.

Багато в чому це відображає побоювання деяких столиць ЄС щодо прийняття бідніших країн. Дипломати часто приватно говорять про необхідність «уникнути ще однієї Угорщини» – натякаючи на численні проблеми з верховенством права, з якими Брюссель стикався протягом 16 років перебування Віктора Орбана при владі в Будапешті. А також кажуть про зловживання ним правом вето, яке для нових членів хочуть обмежити.

Для України ці пропозиції несуть більшу кількість обмежень, ніж для інших країн, особливо у сфері сільського господарства.

Відкриття кластерів без вето

Нова стратегія, представлена у документі на 16 сторінок, серед іншого, націлена на швидше просування чотирьох нинішніх лідерів процесу розширення, для яких Єврокомісія хоче розробити «дорожню карту» з чіткіше визначеними кроками, які треба зробити.

«Найбільш просунутими, як ви знаєте, є:

– **Чорногорія** – вона поставила собі за мету завершити переговори до кінця року, і ми вважаємо це реалістичним. Вона хоче стати членом до 2028 року.

– **Албанія** поставила за мету завершити переговори до 2027 року.

– **Молдова** орієнтується на першу половину 2028 року.

– **Україна** також має амбітний графік», – розповів журналістам високопоставлений чиновник Єврокомісії, не уповноважений давати офіційні коментарі ЗМІ. Озвучити орієнтовну дату вступу України він відмовився.

Українські та європейські прапори майорять у центрі Києва 11 серпня 2025 року

Водночас єврокомісарка з питань розширення **Марта Кос**, презентуючи нову стратегію 6 жовтня, особливо наголосила на прогресі України.

«Уперше за всю історію розширення ми ведемо переговори з країною, яка перебуває у стані війни і при цьому виконує вимоги», – заявила Кос.

Прискорити процес вступу для цих країн мала б реформа ухвалення рішень. Єврокомісія пропонує, щоб відкривались переговорні кластери без одностайної

згоди, а кваліфікованою більшістю: 55% держав-членів, які представляють щонайменше 65% населення ЄС.

«Можна скоротити кількість сфер, у яких одна країна самотійно здатна заблокувати рішення, яке підтримують усі інші», – заявила Кос.

«Наприклад, це стосується санкцій, боротьби з податковим шахрайством або процесу вступу – проміжних етапів між відкриттям і завершенням переговорів», – додала вона.

Для України така зміна могла б бути особливо важливою на тлі блокування Угорщиною відкриття переговорних кластерів.

Водночас перехід на кваліфіковану більшість у питаннях зовнішньої політики та розширення Єврокомісія пропонує вже не вперше, і попередні спроби були безуспішними.

Справа в тому, що для самої зміни цього правила потрібна одностайність.

Тобто країни-члени мають всі разом погодитися позбавити себе права вето, що дуже важко реалізувати (найменші країни зазвичай проти, бо не хочуть втратити таким чином вплив).

Водночас у Єврокомісії сподіваються, що змінити правила хоча б у частині розширення ЄС, з огляду на нинішні виклики часу, таки вдасться.

Високопоставлений чиновник пояснив, що договори ЄС прямо вимагають одностайності для остаточного завершення переговорів про вступ, але не встановлюють такої вимоги для більшості проміжних кроків, як-от відкриття кластерів.

«Тож, у принципі, можна було б зайти дуже далеко», – сказав чиновник Єврокомісії.

| 15 років без права вето?

А от нових членів хочуть позбавити права блокувати сусідів на шляху до членства в ЄС. Точніше, вони самі мають взяти на себе таке добровільне зобов'язання на 15 років, бо спеціально змінювати договори ЄС для цього не будуть.

Цей пункт внесли у реформу, бо в Брюсселі побоюються, що нові члени ЄС можуть блокувати вступ сусідніх країн-кандидатів, намагаючись таким чином домогтися двосторонніх поступок.

Так тепер робить Угорщина з Україною, вимагаючи реформ у сфері освіти нацменшин. Та загалом така практика далеко не нова.

Прем'єр-міністр Угорщини Петер Мадяр та президент України Володимир Зеленський пед початком засідання щодо України на саміті лідерів Євросоюзу у Брюсселі 18 червня 2026 року

Свого часу Словенія під час переговорів Хорватії про вступ до ЄС блокувала її через земельні та морські прикордонні суперечки, затримавши приєднання Загреба майже на рік. Зараз уже Хорватія гальмує вступні переговори Чорногорії, блокуючи закриття кількох ключових переговорних розділів, щоб максимально натиснути на Подгорицю з низки двосторонніх питань.

Випробувальний період

Наступна пропозиція залишалася єдиним пунктом у тексті, взятим у квадратні дужки, через свою суперечність, – тобто до останнього моменту щодо нього не було внутрішньої згоди в Єврокомісії.

Йдеться про тривалість юридичних захисних механізмів, які фактично створюють для нових членів своєрідний «поетапний випробувальний період» для захисту економік нинішніх держав ЄС.

Більшість таких запобіжників стосується економіки, внутрішнього ринку та внутрішніх справ. Фактично це означатиме, що новий член або спочатку не братиме повноцінної участі в певних сферах, або його участь у співпраці можна буде відносно легко призупинити у разі політичного регресу.

Зазвичай такі захисні механізми діють три роки, однак Європейська комісія пропонує продовжити їх дію до 10-15 років.

Лідери європейських інституцій та країн-членів ЄС під час саміту в Брюсселі 19 липня 2026 року

Але це ще не все. Єврокомісія хоче запровадити додаткові запобіжники – те, що в тексті названо «тимчасовою інституційною захисною **клаузулою** ».

Вона могла б застосовуватися у випадку «особливо серйозного порушення» спільних цінностей ЄС і передбачати «тимчасове призупинення визначених прав, що впливають із членства, як-от право голосу в Раді».

По суті, це доповнення відомої «ядерної опції» ЄС – статті 7. Проти Угорщини та Польщі раніше застосовувалася процедура за статтею 7, однак права голосу вони так і не втратили, оскільки обидві країни захищали одна одну, а для такого рішення потрібен був консенсус.

Тепер Єврокомісія пропонує, щоб право голосу нових держав-членів можна було тимчасово призупинити простою кваліфікованою більшістю – досягти якої значно легше, ніж одностайністю. Водночас це правило не поширюватиметься на нинішніх членів ЄС.

Тобто подібний або навіть серйозніший демократичний регрес у старій державі-члені складніше буде покарати.

Тож серед журналістів уже звучать запитання, чи не йдеться в такому разі про «другосортне членство» для майбутніх держав.

Єврокомісарка з питань розширення Марта Кос перед засіданням Ради ЄС із закордонних справ у штаб-квартирі ЄС у Брюсселі 29 січня 2026 року

Єврокомісарка Кос заперечила такі оцінки.

«Усі держави-члени – і я хочу це особливо наголосити – матимуть рівні права. У тому числі нові члени. Ми не хочемо членства двох рівнів», – наголосила Кос.

Вона наполягла, що нові запобіжники мають спрацьовувати лише у випадку серйозного порушення верховенства права, демократії, фундаментальних прав або принципу щирого співробітництва.

«Це один із уроків, які ми винесли з попереднього досвіду. Йдеться про те, щоб захистити себе», – заявила Кос.

«Це своєрідний страховий поліс, який дозволить нам реагувати, якщо виникне така необхідність. І важливо: ці захисні механізми застосовуватимуться лише у

разі порушень», – додала вона.

| Обмеження для українських фермерів

Найбільш дискримінаційна саме для України частина документа стосується сільського господарства. Єврокомісія пропонує обмежений режим інтеграції саме для українського аграрного сектору.

В офіційному документі сказано, що через «масштаб, структуру та дуже високу продуктивність» українського сільського господарства необхідно розглянути механізми, які «суттєво обмежуватимуть фінансову підтримку та доступ до ринку для чутливих сільськогосподарських товарів».

Іншими словами, українським фермерам хочуть обмежити доступ до субсидій, які отримують європейці, та право продавати частину своєї продукції на ринку ЄС.

У Єврокомісії пояснили логіку такої пропозиції тим, що українське сільське господарство має значно вищу продуктивність і нижчу собівартість, ніж багато секторів аграрної економіки нинішніх членів ЄС. Таким чином немає економічної потреби надавати Україні такий самий масштаб фінансової підтримки, який мають європейські фермери.

Розсипане учасниками блокування кордону з Україною зерно. Польща, поблизу пункту пропуску «Дорогуськ-Ягодин». 11 лютого 2024 року

Друга причина – традиційні ринки українського експорту.

Чиновник Єврокомісії наголосив, що до повномасштабної війни значна частина української пшениці та зерна йшла до Північної Африки та країн Близького Сходу. Якщо ці обсяги перенаправити на внутрішній ринок ЄС, на думку комісії, це може одночасно створити проблеми європейським фермерам і навіть створити ризик голоду в окремих країнах Північної Африки.

Водночас нинішня пропозиція не стосується всього українського агросектору, йдеться насамперед про зерно і пшеницю, а не, наприклад, про фрукти чи перероблені харчові продукти.

Цей особливий режим Єврокомісія хоче закласти в переговори вже на етапі відкриття відповідного кластера. Потім конкретні умови мають стати предметом переговорів і бути остаточно зафіксовані при закритті аграрного розділу.

На запитання, чи не виходить, що всі нові члени будуть рівними, крім України, Кос запевнила, що ні.

«Україна буде і може стати частиною Спільної сільськогосподарської політики ЄС. На яких саме умовах – це ще належить обговорити», – заявила вона.

Водночас високопоставлений чиновник Єврокомісії на уточнення Радіо Свобода, чи це будуть тимчасові обмеження з можливістю у майбутньому поступово перейти на повноцінний доступ для українських аграріїв до європейського ринку та фінансування, відповів, що наразі пропозиція аграрних обмежень пропонується як постійна, а не тимчасова.

Ідея Мерца: «асоційоване членство»

Опція, яку в Берліні та Парижі презентують як можливу перевагу, а в Києві часом інтерпретують як загрозу, – це ідея канцлера Німеччини **Фрідріха Мерца** – дати Україні своєрідне «асоційоване членство» ще до повноправного вступу.

У травні Мерц запропонував дозволити Україні значно глибше долучитися до роботи ЄС без права голосу: брати участь у самітах і засіданнях, мати представництво в інституціях і поступово отримувати більше переваг членства. Сам канцлер наголошував, що це не має замінити повноправний вступ, а лише наблизити Україну до нього без зміни договорів ЄС.

Президент Франції Емманюель Макрон і канцлер Німеччини Фрідріх Мерц на неформальній зустрічі лідерів Європейської ради в замку Альден-Бізен (Бельгія), 12 лютого 2026 року

Згодом Німеччина і Франція розвинули цю ідею в спільній пропозиції про поступову інтеграцію кандидатів: ранній доступ до внутрішнього ринку, тісніші зв'язки з інституціями ЄС та можливість поступово отримувати статус спостерігача на їхніх засіданнях – але без участі в ухваленні рішень.

У Єврокомісії пояснили, що не розробляють окремого формату «асоційованого члена», оскільки не планують переписувати саму методологію вступу до ЄС, але наявна методологія, в принципі, дозволяє врахувати частину цих ідей в межах чинної методології.

«Наприклад, згідно з регламентом Європейського парламенту, він може запропонувати парламенту країни, що вступає до ЄС, призначити спостерігачів, які братимуть участь у роботі, але не голосуватимуть. Ми також зі свого боку розглянемо можливість структурованої політичної участі в діяльності відповідних підрозділів Єврокомісії – звісно, з дотриманням положень Договору, тобто без права ухвалення рішень», – зазначив чиновник Єврокомісії.

Таким чином, незалежно від того, чи буде це називатися «асоційованим членством», Україна та інші просунуті кандидати мають можливість отримувати більше переваг від інтеграції ще до формального членства.

«Поступова інтеграція не є заміною повноправного членства. Вона є прискорювачем розширення», – наголосила Кос.

| Скільки вступ України коштуватиме ЄС

Ще одне питання, яке давно непокоїть частину країн-членів, – скільки коштуватиме інтеграція такої великої країни, як Україна.

Особливо зважаючи на те, що в Брюсселі вже порахували, що, наприклад, членство Чорногорії з півмільйонним населенням коштуватиме кожному громадянину Євросоюзу по 1 євро на рік.

У випадку України сума, звісно, буде зовсім іншою. Але озвучити остаточно зараз її неможливо, кажуть у Єврокомісії, з огляду на те, що війна та руйнування тривають.

Водночас високопоставлений чиновник комісії на брифінгу заявив, що реальна додаткова вартість саме членства України може виявитися меншою, ніж часто припускають.

За його словами, у проекті наступного семирічного бюджету ЄС уже передбачений резерв для України обсягом до 100 мільярдів євро, значна частина якого має фінансувати відбудову.

Він також припустив, що кошти політики згуртованості, які після вступу отримуватиме Україна, насамперед будуть пов'язані з відбудовою країни.

Окремий режим для сільського господарства також має суттєво зменшити потенційне навантаження на бюджет ЄС, адже Спільна сільськогосподарська політика є однією з найбільших статей європейських видатків.

| Що далі?

Нова стратегія, однак, ще не означає, що всі запропоновані правила автоматично набудуть чинності.

Наступного тижня їх уперше обговорять лідери 27 країн-членів ЄС на саміті в Брюсселі 15–16 жовтня.

Значна частина пропозицій вимагатиме згоди держав-членів, а деякі – подальшого юридичного оформлення у майбутніх договорах про вступ.

Але сам факт появи такого документа показує: у Брюсселі вперше переходять від абстрактної дискусії про те, чи готовий ЄС до нового розширення, до набагато конкретнішого питання, як це реалізувати на практиці.

Уже 28 жовтня Єврокомісія представить орієнтовні дорожні карти вступу для Чорногорії, Албанії, Молдови та України.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Дорожні карти» для вступу України в ЄС.
Що відомо

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Менше вето на шляху до ЄС: Єврокомісія
пропонує нові правила розширення

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Угорщина відвернулася від Росії, але поки
не готова повернутися до України. Чому?

Рікард Йозвяк

Редактор Радіо Вільна Європа / Радіо Свобода з питань Європи. Раніше працював кореспондентом РВЄ/РС у Брюсселі

Олена Абрамович

Міжнародна оглядачка, кореспондентка Радіо Свобода та створеної Радіо Свобода мережі «Настоящее время». Теми: політика, заходи Євросоюзу та НАТО, життя українців у Бельгії, культура та кіно.

[Україна](#)[Світ](#)[Політика](#)[Важливе на Свободі](#)[Війна](#)

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.